

Zpravodaj

Odborné vzdělávání v zahraničí

Č. 4

(20. dubna)

Pracovní program CEDEFOP pro rok 2001	3	Vychází ze čtyř hlavních linií stanovených na léta 2000-2003.
Předsednictví Evropské unie	5	Tabulka střídání jednotlivých členských států ve funkci předsednictví EU od roku 1998 do roku 2003.
Alternativní vzdělávání ve Francii a jeho problémy	6	Dvě formy alternativní přípravy. V jedné mají účastníci status žáků, v druhé status zaměstnanců. Smlouvy o přechodu do zaměstnání.
Problémy vzdělávacího systému Ruské federace (1)	8	Bilance vzdělávacího systému za uplynulých 10 let. Diferenciace nabídky vzdělávání a prohlubování diskriminace určitých skupin žáků v přístupu ke vzdělávání. Zakládání soukromých škol. Profesní školy.
ADeBar	11	Postup pro dlouhodobé pozorování vývoje kvalifikací v pracovním prostředí.
Problémy vzdělávání v některých nástupnických zemích SSSR	12	Ze zprávy Evropské nadace odborného vzdělávání (ETF).
Doprovodný výzkum	13	Funkce doprovodného výzkumu obecně. Doprovodný výzkum sledující realizaci vládního programu s cílem snížit co nejrychleji nezaměstnanost mládeže.
Co nového v časopisech	14	Journal of Vocational Education and Training, 52, 2000, č. 4; Céreq Bref, 2000, č. 169, 171
Nové knihy v knihovně	15	

V předchozím čísle Zpravodaje jsme se na tomto místě zmiňovali o evaluaci CEDEFOP prováděné na žádost Evropské komise.

CEDEFOP mezitím publikoval svůj pracovní program pro letošní rok, který jsme přeložili a uveřejňujeme ho ve zkrácené podobě v tomto čísle. Překlad je doplněn vysvětlivkami, z nichž většina odkazuje na starší čísla Zpravodaje. To znovu potvrzuje, že činnost CEDEFOP soustavně sledujeme a publikace jím vydávané jsou pro nás důležitým zdrojem informací o dění v oblasti odborného vzdělávání a přípravy v Evropské unii a v poslední době i mimo ni. CEDEFOP má totiž v letošním pracovním programu zařazeno také prohloubení spolupráce se všemi třinácti zeměmi usilujícími o vstup do EU. Míra prohloubení této spolupráce a integrace kandidátských zemí do činností EU v oblasti odborného vzdělávání a přípravy bude záviset především na aktivitě příslušných expertů v jednotlivých zemích.

V souvislosti s přípravou na vstup do EU upozorňujeme na služby Delegace Evropské unie v České republice¹. Delegace má sídlo v Praze v Rytířské ulici (v bývalém Domě sovětské vědy a kultury), spolupracuje však s tzv. Euro Info Centry v celé republice, kde jsou pořádány různé osvětové akce, o nichž se lze s předstihem informovat na internetových stránkách Delegace. Součástí Delegace EU v ČR je Informační centrum Evropské unie (ICEU), které na požádání zasílá e-mailovou poštou každý týden informace o dění v EU. Informace jsou ve formátu PDF a obsahují výtahy z různých dokumentů doplněné odkazy na původní texty.

O tom, co se odehrává na opačném konci Evropy v Rusku a v zemích bývalého Sovětského svazu, máme seriózních informací daleko méně. Stále pokračujeme v dokumentování článků z obou dvou ruských časopisů z oblasti odborného vzdělávání, které se zřejmě díky vysokým nákladům dokázaly udržet (*Professional* vychází od roku 1941 a *Specialist* od roku 1954). Tyto časopisy se však zaměřují spíše na dílčí problémy, či dokonce na konkrétní školy a neposkytují celkový obraz měnící se situace. Ta je nejlépe vidět z odstupu, časového nebo alespoň prostorového. Proto jsme použili dva články z francouzského časopisu *Le Monde de l'éducation*, které jejich autoři zpracovali na základě fakt, jež měli k dispozici.

Stejně jako v únorovém a březnovém čísle letošního Zpravodaje najdete i v tomto čísle článek čerpající z německých pramenů a zabývající se problémem včasného rozpoznání toho, jaké kvalifikace budou žádané a potřebné v příštích letech. Tentokrát má poněkud záhadný název ADeBar. Je to akronym pro metodu založenou na dlouhodobém pozorování vývoje kvalifikací v pracovním prostředí. Není třeba zdůrazňovat, že pro odborné vzdělávání jsou předpovědi vývoje ve světě práce tím nejdůležitějším vodítkem pro další vývoj kurikulů, i když se většinou nenaplnují stoprocentně. Proto budeme tuto oblast nadále sledovat a seznamovat své čtenáře s novinkami v této oblasti.

Evropská komise se zabývala otázkou, jak se Evropa jako celek bude vyvíjet do roku 2010. Pověřila proto odborníky, aby vytvořili scénáře možného vývoje.² Ti se řídili svou vlastní představivostí a jejich názory nelze ztotožňovat s názory Komise. Vzniklo tak pět scénářů. První z nich „Triumfující trhy“ (*Triumphant Markets*) předvídá rostoucí rozpor mezi sociálními státy a požadavky ekonomiky, z něhož ekonomika vyjde vítězně. Scénář s romantickým názvem „Sto květů“ (*The Hundred Flowers*) očekává omezení centrální vlády na minimum, akce proti velkým podnikům, rozkvět stínové ekonomiky a místních společenství. „Sdílená zodpovědnost“ (*Shared Responsibilities*) se bude vyznačovat čtyřmi základními principy: decentralizací, otevřeností, subsidiaritou a povinností spolupracovat. „Tvůrčí společnosti“ (*Creative Societies*) vyřeší rozpor mezi rostoucími potřebami a omezenými možnostmi ekonomiky zaměřením na jiné hodnoty. Scénář „Neklidná sousedství“ (*Turbulent Neighbourhoods*) předvídá stupňování místních konfliktů a dokonce válku uvnitř Evropy.

Uvidíme za deset let (pokud se mezitím nevyplní poslední, nejchmurnější scénář). **AK**

¹ <http://www.evropska-unie.cz/>

² Scenarios Europe 2010. Five possible futures for Europe. Working paper. Brussels, European Commission, Forward Studies Unit 1999. 121 s.

Pracovní program CEDEFOP pro rok 2001

Priority, na něž se zaměří informační, výzkumná a publikační činnost CEDEFOP v letech 2000 – 2001, již byly stanoveny dříve.³ Jsou to:

- (a) podporovat kompetence a celoživotní učení;
- (b) usnadňovat nové způsoby učení pro měnící se společnost;
- (c) podporovat zaměstnanost a konkurenceschopnost;
- (d) zlepšit evropské porozumění a transparentnosti.

Pracovní program CEDEFOP pro letošní rok vychází ze čtyř hlavních linií stanovených také na léta 2000 – 2003:

- (a) podpora a interpretace výzkumu a identifikace inovací;**
- (b) informace o odborném vzdělávání a přípravě;**
- (c) podpora uspokojování specifických potřeb partnerů CEDEFOP;**
- (d) poskytování fóra pro diskuse a vytváření vazeb mezi politickými činiteli, sociálními partnery, výzkumnými pracovníky a lidmi z praxe odborného vzdělávání.**

Podpora a interpretace výzkumu a identifikace inovací (5 projektů)

Prvním projektem je *system podávání zpráv o celoživotním učení*, který je přístupný prostřednictvím *Electronic Training Village (ETV)*⁴ – „Elektronické vesnice odborné přípravy“⁵. System čerpá z mnoha různých zdrojů a snaží se poskytovat přehled o vývoji a realizaci celoživotního učení v různých členských státech Evropské unie. Informace shromážděné jako součást systému budou k dispozici pro podporu prací následujících po Memorandu o celoživotním učení⁶ vydaném Evropskou komisí.

V projektu nazvaném *podpora kompetencí pro znalostní společnost* CEDEFOP shromažďuje výsledky prací prováděných v oblasti klíčových kvalifikací a identifikace, hodnocení a uznávání neformálního učení a představuje vývoj v oblasti „elektronického učení“ - *eLearning*⁷. V roce 2001 CEDEFOP vydá shrnující publikaci o klíčových kvalifikacích uvádějící současné názory na tomto poli. Bude také podporovat úsilí o ustavení mechanismu pro výměnu zkušeností při identifikování, hodnocení a uznávání neformálního učení. Informace o vývoji v *eLearning* bude poskytovat elektronická platforma o existujícím výzkumu v této oblasti a o přístupech k němu, doplněná databází příležitostí k *eLearning*⁸. CEDEFOP bude také publikovat zprávu o informačních technologiích a učení.

Sít' pro přípravu instruktorů (Training of trainers network – TTnet) je projekt, který poskytuje styčný bod pro politické činitele a ostatní lidi zúčastněné v přípravě odborných učitelů či instruktorů na národní i evropské úrovni. Podporuje diskuse mezi odborníky. CEDEFOP bude publikovat zprávu Společenství o výsledcích dosažených v oblasti přípravy instruktorů a tematický glosář s názvem „Příprava instruktorů a informační a komunikační technologie“.

V rámci nového projektu *učení přístupné všem v měnící se společnosti* bude CEDEFOP identifikovat metody a registrovat dobré praktické zkušenosti při zvyšování úrovně

³ Pro podrobnější charakteristiku jednotlivých priorit viz Pracovní program CEDEFOP pro rok 2000. Zpravodaj č. 6/2000.

⁴ <http://www.trainingvillage.gr/etv/III/index.asp>

⁵ Viz Zpravodaj č. 9/98; 10/2000.

⁶ Viz Zpravodaj, 2001, příloha II.

⁷ Viz Zpravodaj č. 3/2001.

⁸ <http://www.trainingvillage.gr/etv/elearning/default.asp>

dovedností starších nebo méně kvalifikovaných pracovníků a při zajišťování rovných příležitostí. Bude se zaměřovat na podporu informačních potřeb sociálních partnerů na odvětvové úrovni a zahájí výzkum týkající se aspektů vzdělávání v sociální ekonomice. Bude také vytvořena databáze příkladů integrace sociálně znevýhodněných mladých lidí nebo mladých lidí s obtížemi v učení. Tento projekt také zahrnuje dřívější práce, které CEDEFOP provedl v oblasti politiky investic do odborné přípravy a v oblasti malých a středních podniků (MSP). CEDEFOP bude publikovat výsledky studie o MSP a o internacionalizaci v sektoru služeb. Kromě toho budou zvažovány důsledky vlivu expanze vzdělávání na trh práce.

Projekt *mobilita a transparentnost profesních kvalifikací* se zaměřuje na roli mobility jako didaktického nástroje v kontextu evropského výzkumu odborného vzdělávání a přípravy. CEDEFOP bude publikovat zprávu o mobilitě jako didaktickém nástroji v rámci programů EU a mimo ně. Bude i nadále podporovat evropské fórum pro transparentnost kvalifikací⁹ v jeho práci při nalézání dalších způsobů, jak zlepšit vzájemné chápání udílených kvalifikací, a při identifikaci hodnocení a certifikování neformálního učení.

Informace o odborném vzdělávání a přípravě (2 projekty)

V rámci projektu *popis a obnova systémů odborného vzdělávání a přípravy členských států* bude CEDEFOP publikovat popisy (monografie) systémů odborného vzdělávání a přípravy (OVP) v Belgii, v Německu, v Řecku a v Irsku. Kromě toho vyjdou zbývající „finanční portréty“ Řecka, Portugalska a Belgie a syntetická zpráva o financování OVP v EU. CEDEFOP bude také publikovat zprávu o scénářích a strategiích pro budoucí vývoj OVP.

CEDEFOP je referenčním střediskem EU, a proto se očekává, že bude poskytovat vysoce kvalitní informace a údaje. V rámci projektu *referenčních materiálů* (příruček, statistik apod.) vydává pravidelně základní zprávy o klíčových statistických údajích, vývoji v politice OVP a o výzkumu v této oblasti. V roce 2001 bude CEDEFOP v rámci společného projektu s Evropskou komisí a Eurostatem publikovat klíčové údaje o přechodu ze vzdělávacího systému do pracovního života. Vztahy CEDEFOP se světem výzkumu se v poslední době značně rozvinuly. V tomto roce vydá svou druhou výzkumnou zprávu o OVP s názvem „Příprava pro způsobilost“ (*Training for Competence*).

Podpora uspokojování specifických potřeb partnerů CEDEFOP (1 projekt)

V rámci hlavního projektu v této skupině je CEDEFOP *partnerem při formulování a vývoji politiky* OVP. Během roku bude podporovat iniciativy a akce týkající se OVP v zemích předsedajících Evropské unii (Švédsko, Belgie). Bude v úzké spolupráci s Evropskou komisí poskytovat diskusní materiály a podkladovou dokumentaci pro schůze generálních ředitelů pro profesní přípravu a Poradnímu výboru pro profesní přípravu. Na požádání bude také poskytovat vstupní informace pro diskuse o sociálním dialogu v profesní přípravě a pro další aktivity sociálních partnerů. CEDEFOP upraví své vztahy s Evropskou komisí, pokud jde o vyjasnění odpovědností a stanovení linií pro spolupráci.

Vzhledem k vyhlídkám na rozšíření EU, které zahrnuje 13 kandidátských států, budou zkoumány cesty, jak tyto země dále integrovat do činností CEDEFOP. Spolupráce s kandidátskými zeměmi se bude rozvíjet postupně a bude konzultována s Evropskou nadací odborného vzdělávání (ETF).

⁹ Viz Zpravodaj č. 3/2001.

Poskytování fóra pro diskuse a vytváření vazeb mezi politickými činiteli, sociálními partnery, výzkumnými pracovníky a lidmi z praxe odborného vzdělávání (2 projekty)

Program studijních pobytů umožňuje odborníkům v profesní přípravě vyměňovat si názory o otázkách společného zájmu na evropské úrovni. V roce 2001 bude program studijních pobytů zahrnovat 65 akcí ve více než 22 zemích se 650 až 700 účastníky.

Do projektu *výzkum pro politiku a diskusi patří* *Agora Thessaloniki*¹⁰ a nově otevřená *Cedefop Research Arena (CEDRA)*¹¹.

Agora Thessaloniki má poskytovat prostor pro svobodnou diskusi o specifických problémech profesní přípravy mezi zainteresovanými lidmi. V roce 2001 se budou konat tři Agory:

- (a) Agora XI: Učící se region – mají hrát vzdělávací instituce nějakou roli na regionální úrovni?
- (b) Agora XII: Profesní příprava pro handicapované a příprava instruktorů pro práci s handicapovanými.
- (c) Agora XIII: Mobilita jako nástroj učení.

CEDRA podporuje vytváření sítí mezi výzkumnými pracovníky a pracovníky z praxe. Bude nadále rozvíjet nástroje informační technologie usnadňující výměnu informací. Kolokvium CEDRA se bude zabývat koncepcí „znalostního vývoje pro sociální inovace“.

CEDEFOP bude i v tomto roce úzce spolupracovat s Evropskou informační sítí ve vzdělávání – EURYDICE (Brusel)¹² a s Evropskou nadací odborného vzdělávání – ETF (Turín)¹³. ■

Pramen: Work programme 2001. CEDEFOP. Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities 2000. 62 s.

Předsednictví Evropské unie

Každého půl roku předsedá Evropské unii jiný členský stát. V první polovině letošního roku je to Švédsko, o jehož předsednických prioritách (zaměstnanost, životní prostředí, rozšíření EU) jsme již psali v lednovém Zpravodaji.

Předsedající stát má za úkol: vést schůze Rady ministrů, spravovat záležitosti Evropské rady, zastupovat EU v mezinárodním kontextu, v Organizaci spojených národů (výjimkou je Rada bezpečnosti) a v Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě.

Švédsko vytvořilo webové stránky <<http://www.eu2001.se/static/eng/sweden/default.asp>>, na nichž informuje o aktuálním dění v Evropě i ve Švédsku. Odtud je převzata i tabulka předsedajících států Evropské unie. ■

Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003
První pololetí	Spojené království	Německo	Portugalsko	Švédsko	Španělsko	Řecko
Druhé pololetí	Rakousko	Finsko	Francie	Belgie	Dánsko	?

¹⁰ Viz Zpravodaj č. 12/2000.

¹¹ Viz Zpravodaj č. 10/2000.

¹² Viz Zpravodaj č. 7-8/2000.

¹³ Viz Zpravodaj č. 10/1997.

Alternanční vzdělávání ve Francii a jeho problémy

Za alternační vzdělávání se považuje vzdělávání, jehož jedna část probíhá ve školách, druhá část v podnicích. Ve Francii se tato forma vzdělávání začala rozšiřovat počátkem osmdesátých let. Tehdy se prosadil názor, že spolupráce školy s podniky zaručí účinnost profesní přípravy a umožní jí plnit i její socializační funkci. Vycházelo se z poznatků pedagogické psychologie, která zdůrazňovala význam praktických činností pro osvojování způsobilostí. Poukazovalo se na to, že získané způsobilosti se upevňují a rozvíjejí tehdy, když se využívají při řešení praktických úkolů, které jsou součástí komplexní pracovní situace. Tu nelze považovat za pasivní rámec činností, protože je ve skutečnosti aktivní komponentou procesu utváření způsobilostí k řešení úkolů. Pracovní situace kromě jiného vyvolává potřebu osvojovat si i teoretické vědomosti, které umožňují relevantním způsobem zasahovat do praxe a předvídat výsledky těchto zásahů. To platí nejen pro osvojování speciálních profesních kompetencí, ale i kompetencí „transverzálních“, jichž lze využít v různých podmínkách pro řešení rozmanitých úkolů. V důsledku prosazování těchto názorů se začal odmítat „mýtus generalizace“ spočívající v přesvědčení, že je možno prostřednictvím teoretického vyučování žákům předávat univerzální, obecně uplatnitelné způsobilosti vhodné pro řešení jakéhokoli problému.

Alternanční profesní příprava má ve Francii různé formy. Rozlišuje se alternační příprava, v níž mají účastníci status žáků (*l'alternance sous statut scolaire*), a alternační příprava, v níž mají účastníci status zaměstnanců, kteří pobírají mzdu (*l'alternance sous statut de salarié*).

Alternanční vzdělávání a profesní přípravu se školským statutem zabezpečuje systém národního vzdělávání řízený Ministerstvem školství. Tento způsob vzdělávání a profesní přípravy se uskutečňuje na všech úrovních školské soustavy. Je vlastní všem oborům, v nichž žáci získávají kvalifikaci k výkonu dělnických a obdobných povolání stvrzovanou certifikáty CAP a BEP, uplatňuje se ve všech oborech profesních lyceí, v nichž se vzdělávání ukončuje bakalaureátem. Na vysokých školách je alternační vzdělávání rozšířeno především v technických oborech, v obchodních oborech, při studiu informatiky, řízení podniků apod.

Alternanční profesní příprava, při níž její účastníci pobírají mzdu, se člení na profesní přípravu, do níž jsou zájemci přijímáni na základě uzavřené učební smlouvy a na profesní přípravu poskytovanou těm, kteří uzavřeli některý druh smlouvy o přechodu do zaměstnání (*les contrats d'insertion*).

V rámci profesní přípravy realizované na základě učební smlouvy lze získat stejnou kvalifikaci – a stejné certifikáty, jako v technologických oborech různých druhů škol.

Smlouvy o přechodu do zaměstnání se uzavírají v rámci opatření ministerstva práce z roku 1983. To se zavedením alternační profesní přípravy na základě smluv o přechodu do zaměstnání snaží usnadnit mladým lidem, kteří se nacházejí v obtížné situaci, vstup do zaměstnání. Ti, kdo některou ze smluv tohoto druhu uzavřeli, mají postavení zaměstnanců přijatých na dobu určitou a z toho důvodu pobírají mzdu. Do kategorie smluv o přechodu do zaměstnání patří tyto smlouvy:

- > **Smlouva o orientaci** – CO (*Contrat d'orientation*) – je určena mladým lidem ve věku od 16 do 23 let. Uzavírá se na dobu 3 až 6 měsíců. V té době jim je při zaměstnání poskytována profesní příprava ve střediscích pro přípravu učňů, a to v rozsahu 32 hodin měsíčně. Hlavním cílem tohoto opatření je umožnit mladým lidem, aby získali reálné představy o určitém povolání a aby poznali své šance uplatnit se v něm.
- > **Smlouva o kvalifikaci** – CQ (*Contrat de qualification*) umožňuje mladým lidem ve věku od 16 do 26 let získat kvalifikaci a příslušný certifikát kterékoli kategorie. Uzavírá se na dobu od 6 měsíců do 2 let. Vzdělávání v rozsahu čtvrtiny doby, na kterou je smlouva uzavřena, zajišťují střediska pro přípravu učňů.
- > **Smlouva o profesním přizpůsobování** – CA (*Contrat d'adaptation*) je určena mladým

lidem ve věku od 16 do 26 let, kteří již získali kvalifikaci. Uzavírá se na dobu 6 až 12 měsíců. Vzdělávání je vyhrazeno celkem 200 hodin.

Nejfrekventovanějším druhem alternační profesní přípravy osob, kteří pobírají mzdu, je příprava na základě učební smlouvy. V roce 1998 do ní vstoupilo 215.000 mladých lidí. Ve stejném roce vstoupilo do přípravy na základě smlouvy o kvalifikaci 116.000 mladých lidí, do přípravy na základě smlouvy o profesním přizpůsobování 60.000 mladých lidí a na základě smlouvy o orientaci 5.600 mladých lidí.

Alternační profesní příprava se vcelku osvědčila. Přesto však v ní lze pozorovat některé dysfunkční jevy, a to především v těch jejích formách, do kterých vstupují zájemci na základě některé ze smluv o přechodu do zaměstnání.

Alternační profesní příprava na základě smluv o přechodu do zaměstnání se realizuje v omezeném počtu odvětví a profesí. Jde o povolání řemeslnicko živnostenského charakteru, v nichž nedochází k výraznějším změnám organizace práce a k inovacím technologických postupů. K takovým profesím patří např. kadeřnictví, profese v hotelích a v restauracích, v opravnách automobilů, ve stavebnictví, v maloobchodě a v potravinářství. S ohledem na to poskytují tuto profesní přípravu ponejvíce malé podniky.

Skutečnost, že alternační profesní přípravu na základě některé ze smluv o přechodu do zaměstnání poskytují malé podniky, má závažné negativní důsledky. Odpovídá za ni vedoucí podniku, který nemá potřebné pedagogické vzdělání a nemá ani zájem na tom, aby přijatým pracovníkům umožnil získat širší, přenositelné kompetence. Obává se, že by jich mohli využít v konkurenčních podnicích. Počítá také s tím, že po ukončení alternační profesní přípravy zůstane v jeho podniku pracovat málo jejich absolventů. Provedená šetření ukazují, že v roce 1997 šlo jen o 28,7 % z nich. Má to několik příčin, z nichž některé leží na straně zaměstnanců, jiné na straně zaměstnavatelů. Schopní absolventi raději přecházejí do velkých podniků, kde mají lepší možnosti pracovního uplatnění a výhodnější mzdové podmínky – a malé podniky zpravidla raději zaměstnávají mladé lidi, kteří do nich přicházejí na základě smlouvy o přechodu do zaměstnání. Ti se snadno naučí vykonávat požadované činnosti, které nekladou vysoké nároky na kvalifikaci, a přitom dostávají podstatně nižší mzdu než ostatní pracovníci.

Vzniká otázka, zda lze alternační profesní přípravu prováděnou malými podniky skutečně považovat za rovnocennou součást odborného vzdělávání. Ukazuje se, že v těchto podnicích mladí lidé získávají jen malou část kompetencí potřebných k výkonu povolání. Ty jsou úzce vázány na výrobní program podniků a jsou nesnadno přenositelné. Kromě toho způsob výběru zájemců o alternační profesní přípravu v malých podnicích je výrazně selektivní: zaměstnavatelé odmítají přijímat uchazeče s nízkou úrovní předchozího vzdělání. I ti, kteří mají dobré předpoklady pro absolvování alternačních forem profesní přípravy rovnocenných vzdělávání ve školských zařízeních, ji úspěšně ukončují méně často než žáci odborných škol poskytujících stejnou kvalifikaci.

Ukazuje se, že dysfunkční projevy v alternační profesní přípravě zajišťované malými podniky, mají do značné míry ekonomicky podmíněné příčiny. Malé podniky jsou – na rozdíl od podniků velkých – ochotny poskytovat alternační profesní přípravu jen tehdy, když jim to přináší okamžitý užitek. Ten jim zajišťují účastníci alternační profesní přípravy nasazovaní jako levné pracovní síly. Zaměstnavatelé nejsou ochotni poskytovat svým zaměstnancům takové způsobilosti, které by mohli po odchodu z podniku uplatnit u konkurence. S ohledem na to nejsou účinná různá opatření spočívající v daňovém zvýhodňování, promíjení odvodu dávek sociálního zabezpečení apod., která mají podnítit ochotu zaměstnavatelů zlepšovat úroveň profesní přípravy a postavení jejich účastníků. Tyto skutečnosti vyvolávají potřebu revidovat dosavadní způsoby alternační profesní přípravy poskytované malými podniky na základě smluv o přechodu do zaměstnání. ■

Pramen: Léné, Alexandre: Le fragile équilibre de la formation en alternance. Un point de vue économique. Formation Emploi, 2000, č. 72, s. 15- 33.

Problémy vzdělávacího systému Ruské federace (1)

V rámci projektu EDRUS – Education management in Russia provedlo konsorcium francouzských výzkumných institucí vedené Univerzitou v Paříži X ve spolupráci s ruským federálním ministerstvem vzdělávání rozsáhlé šetření zabývající se situací, v níž se nachází ruský vzdělávací systém. Na základě výsledků šetření vznikla Bílá kniha o vzdělávání v Ruské federaci, vydaná v Moskvě v roce 2000.

Některé poznatky získané uvedeným šetřením uveřejnil v září a v říjnu roku 2000 časopis Le Monde de l'éducation. Oba články obsahují mnoho konkrétních údajů a postřehů. Máme za to, že problémy ruského školství postihované oběma články naznačují v mnohonásobně zvětšené a kontrastní podobě problémy, s nimiž se musely – a stále musejí – vyrovnávat i ostatní země oprašující se od totalitní minulosti. Proto jsme z obou článků pořídili podrobnější výtah. S ohledem na rozsah materiálu uveřejňujeme jednu část v tomto čísle Zpravodaje a druhou v čísle následujícím. První část vychází z článku „Rusko: 1) Bludná pouť skomírající školy“. Jeho autorem je Georges Prokhoroff, statistik a bývalý vysoký činitel francouzského ministerstva školství. Ten využil mnoha statistických údajů a s oporou o ně podává podrobnou charakteristiku současného stavu ruského školství. Autorkou druhého článku nazvaného „Rusko: 2) Nesnadná obnova vzdělávání“ je Annie Vinokur, profesorka ekonomických věd na Université Paris-X. Ta ve svém článku analyzuje zamýšlená řešení, která by měla zabránit úplnému ztroskotání systému vzdělávání. Oba články se opírají o výsledky jednoho a téhož šetření. Mají společný předmět a proto se v některých částech překrývají. Autoři však na problematiku nazírají z odlišného zorného úhlu a proto jsme se nebránili eventuálnímu opakování některých výchozích informací.

Bilance vzdělávacího systému Ruské federace za uplynulých deset let

Již sovětský vzdělávací systém procházel od poloviny osmdesátých let hlubokou krizí, kterou si společnost z velké části uvědomovala. Probíhaly živé diskuse o účelu a cílech vzdělávání. Zpochybňovaly se teze tradičně tvrdící, že úkolem sovětské školy je připravovat pro národní hospodářství a pro armádu dostatek kvalifikovaných pracovníků, jejichž počet lze určit státním plánem. Kritizovala se skutečnost, že učební plány a učebnice všech škol stejného druhu jsou jednotné. Stále hlasitěji se vyslovoval požadavek, aby cíle vzdělávání odpovídaly i potřebám žáků, jejich rodin a požadavkům vysokých škol. Zvláště výrazně v tomto směru vystupovali příslušníci tzv. inteligence, která vysoce oceňovala význam vzdělání. Představitelé vysokých škol a pedagogové požadovali, aby se vzdělávání diferencovalo, aby se do škol zaváděly nové způsoby vyučování, aby vznikly nové typy vzdělávacích institucí odpovídající diferencovaným potřebám různých společenských vrstev. Kongres pedagogických pracovníků, který se konal v roce 1989, se vyslovil pro demokratizaci vzdělávání, pro otevření prostoru k inovacím ve školách, pro autonomii vzdělávacích zařízení. Sovětský svaz se na konci roku 1991 rozpadl a vzniklo patnáct nezávislých států. Největším z nich je Ruská federace. Ta hned v roce 1992 přijala zákon o vzdělávání odpovídající naznačeným progresivním požadavkům. Realizaci tohoto zákona však brání ekonomická krize a výrazné demografické změny, k nimž v Ruské federaci dochází.

Ekonomická krize započala již před vznikem Ruské federace. V letech 1991-96 se však mimořádně prohloubila. Hrubý domácí produkt poklesl na polovinu, stejně se snížila i výroba. Došlo k uzavření četných podniků a do té doby téměř neznámá nezaměstnanost dosáhla 15 %. Mezi léty 1990 a 1995 se mzdy snížily o 56 %, ale příjmy 10 % nejbohatších obyvatel rychle rostly. Ty představovaly v roce 1993 22,2 % celkových příjmů, v roce 1999 již 40,7 %. Finanční krize v létě 1998 vedla k dalšímu hlubokému propadu reálných mezd, takže na

podzim téhož roku se 54 % obyvatel nacházelo pod prahem bídy. Důsledky ekonomické krize se projeví i v oblasti vzdělávání, a to několika způsoby. Podniky se začaly velkou měrou zbavovat profesních škol a předávaly je státu nebo obcím. Děly to nejen z důvodů finančních, ale i proto, že poklesla jejich potřeba pracovních sil. Začalo se nedostávat prostředků na financování škol a univerzit. V současné době příspěvky z veřejných zdrojů umožňují hradit pouze náklady na mzdy školského personálu a na sociální podpory žáků. Mzdy učitelů jsou velice nízké a pohybují se na hranicích životního minima. Průměrný měsíční plat učitele základní školy činí 11 USD, učitele střední školy 22 USD a vysokoškolského učitele 30 USD. Prostředky pro hrazení ostatních nákladů musí školy získávat samy. Umožňuje jim to skutečnost, že získaly právní autonomii a mohou proto disponovat vlastními finančními prostředky.

V důsledku této situace se **ředitelé škol a rektori univerzit změnili v manažery**, jejichž hlavním úkolem je získávat od nově vznikajících ekonomických subjektů finanční prostředky. Některé vzdělávací instituce pronajímají svá zařízení, vytvářejí podniky a využívají pozemky. Profesní školy zakládají dílny a snaží se tak vytvořit prostředí, v němž by se realizovaly stáže, které nelze uskutečnit v podnicích. Výrobky vznikající v těchto dílnách školy prodávají nebo směňují a uhrazují tím až 10 % svých nákladů. Téměř všechny vzdělávací instituce, školy i univerzity se však zadlužují, a to zvláště u podniků dodávajících jim elektrickou energii a otop.

Většina vzdělávacích institucí nabízí placené služby: doplňkové kurzy, přípravné kurzy, kurzy dalšího vzdělávání, speciální přípravu ke zkouškám, mimoškolní aktivity apod. Zvyšuje se podíl studentů, kteří si vzdělávání sami platí. Na vysokých školách dosáhl jejich podíl v roce 1998 30 %.

Uvedený způsob financování provozu škol a vzdělávání vede v zemi, v níž existují nebývale silné rozdíly geografické a sociální, **k velké diferenciaci nabídky vzdělávání a k prohlubování diskriminace určitých skupin žáků v přístupu ke vzdělávání.**

Ruská škola se obtížně vyrovnává i s existujícím nerovnoměrným demografickým vývojem. V roce 1983 přijala sovětská vláda opatření k podpoře porodnosti. Ta měla úspěch a v následujících letech – až do roku 1987 – se počet nově narozených dětí postupně zvyšoval. Tyto silné populační ročníky jsou nyní ve středních školách a přecházejí do škol vysokých. V souvislosti s ekonomickou krizí však v následujícím období porodnost rapidně klesala. Oproti 2,5 milionům dětí, které se narodily v roce 1987, přišlo v roce 1998 na svět jen 1,3 milionu novorozenců. Slabší populační ročníky začaly vstupovat do předškolních zařízení v roce 1992/93 a do počátečních škol v roce 1995/96. To vede k tomu, že předškolní zařízení a postupně i zařízení školní mají přebytek kapacit, jichž však nelze využít ve prospěch přeplněných středních škol, natož škol vysokých.

Zákon z roku 1992 **umožňuje zakládání soukromých škol**. Zatím jich však vzniklo málo – 570 s 50.000 žáky. Oproti tomu veřejných škol je 67.000, vyučuje na nich 1,7 milionu učitelů a vzdělává se 21,2 milionu žáků.

Ruští sociologové upozorňují na to, že se **v oblasti všeobecného vzdělávání** zahrnující počáteční školy a sekundární všeobecně vzdělávací školy postupně **krystalizují tři typy těchto zařízení**: ① Elitní školy pro mládež z dobře situovaných vrstev disponující značnými finančními prostředky, ② průměrné školy navštěvované dětmi vysoce vzdělaných rodičů, kteří však nemají dostatek prostředků, aby školám významněji přispívali, ③ školy, které nemají jiné zdroje než státní příspěvky. Ty navštěvují děti z chudých rodin, z nichž mnohé

ukončují školní docházku předčasně nebo před závěrečným ročníkem odcházejí do profesních škol.

Nepříznivě se ekonomická situace Ruské federace odráží ve stavu **profesních škol**. Jak již bylo řečeno, v mnoha případech se jich podniky zbavily a péči o ně musely převzít regiony nebo stát. V důsledku toho poklesl nejen počet škol – z 4300 v roce 1989 na 3950 v roce 1999, ale i počet jejich žáků – z 2 milionů na 1,7 milionu. (I tak počet absolventů profesních škol neodpovídá situaci na trhu práce, na němž nachází uplatnění jen asi 50 % z nich. Polovina zbývajících však pokračuje ve studiu na vysokých školách, takže nezaměstnaných zůstává čtvrtina absolventů.) Radikálně se snížil počet učebních a studijních oborů – z 1400 na 280, značně chaoticky však oproti tomu vzrostl počet oborů připravujících k výkonu povolání v terciární sféře.

V rámci **středních odborných škol vznikly vedle tradičních techniků tzv. „kolledže“**. V těchto kolejích je studijní doba o jeden rok delší než v technikumech, v učebních plánech je zařazeno více všeobecně vzdělávacích předmětů, což vytváří příznivé předpoklady pro to, aby absolventi mohli pokračovat ve studiu na vysokých školách. Počet středních odborných škol zůstává stabilní, nyní jich je okolo 2500.

K největším změnám došlo v uplynulých deseti letech ve **vysokoškolském vzdělávání**. V roce 1989 existovalo 507 veřejných vysokoškolských zařízení, které navštěvovalo 2,8 milionu studentů. V roce 1999 se počet zařízení zvýšil na 580 a počet studentů vzrostl na 3,3 miliony. V roce 1993 byly otevřeny první soukromé vysoké školy, v roce 1999 jich bylo již 334 a mají okolo 250.000 posluchačů. Soukromé vysoké školy mnohdy zakládají pracovníci veřejných vysokých škol a zvyšují si tak své příjmy.

Na zvýšení počtu vysokoškolských studentů má určitý vliv již dříve zmíněný demografický vývoj, protože ze středních škol vycházejí silné populační ročníky. Jistou roli však hraje i snaha části mladých lidí získat co nejvyšší vzdělání, v němž vidí alespoň částečnou ochranu před nezaměstnaností. Vysoké školy mají samozřejmý zájem přijímat co nejvíce platících studentů. Tento zájem však naráží na dvě objektivní překážky: malý počet rodin má možnost platit za vysokoškolské studium – a mnohé vysoké školy se nacházejí v místech, kde chybí potřebné zázemí středních škol.

V oblasti vysokých škol nyní dochází k zajímavému vývoji. Proto, aby se školy mohly bránit proti negativním vlivům zvenčí, vytvářejí **dobře organizované lobby, v jejichž čele stojí prestižní univerzity**. Příznivé podmínky k tomu vznikly v důsledku změn, k nimž došlo na ministerstvu vzdělávání. To resignovalo na svou řídicí funkci, počet jeho pracovníků se snížil z 1200 na 300 a ti přestali pracovat na federálních standardech vzdělání i na standardech evaluačních. Univerzitní lobby se nyní snaží převzít kontrolu nad celým vzdělávacím systémem. Určují podmínky vstupu na vysoké školy, uzavírají smlouvy se středními školami, na nichž zajišťují některé části vyučování, vytvářejí „komplexy“ poskytující vzdělání všech úrovní, nezřídka včetně předškolní výchovy. To vše vede k prohlubující se segmentaci školského systému a k sociální segregaci.

Pokud by dosavadní vývoj pokračoval i nadále stejným směrem, vyvstává reálné nebezpečí hluboké sociální diferenciaci vzdělávání, které by se nepříznivě projevilo v ekonomice a negativně by ovlivnilo i sociální soudržnost. ■

Pramen:

Prokhoroff, Georges: Russie: 1) Les errances d'une école en déshérence [Rusko: 1) Bludná pouť skomírající školy.] Le Monde de l'éducation, 2000, č. 284, s. 60-63.

ADeBar

Z iniciativy německého Spolkového ministerstva pro vzdělávání a výzkum byl v roce 1998 vytvořen systém včasného rozpoznávání vývoje kvalifikací - Früherkennung von Qualifikationsentwicklung. Do tohoto systému je zapojena řada výzkumných institucí, které se snaží různými prostředky odhalovat průběžně vznikající nové požadavky na kvalifikaci pracovníků. Na základě provedených pilotních šetření mohly některé z těchto institucí uveřejnit již v roce 2000 první zjištění. Patří k nim i Fraunhofer Institut für Arbeitswirtschaft und Organisation - FhIO, jehož pracovníci vypracovali postup pro dlouhodobé pozorování vývoje kvalifikací v pracovním prostředí, který nazvali ADeBar – Arbeitsnahe Dauerbeobachtung der Qualifikationsentwicklung. Tento postup, zkušenosti s jeho použitím a získané výsledky popsali v publikaci nazvané Spurensuche in der Arbeit: ein Verfahren zur Erkundung künftiger Qualifikationserfordernisse.

Postup ADeBar spočívá ve vypracování případových studií postihujících situaci ve vybraných podnicích. Hlavním zdrojem informací potřebných ke zpracování případové studie byly polostandardizované rozhovory s pracovníky podniků. V každém podniku jich bylo vybráno sedm. Šlo o vedoucího pracovníka podniku, který poskytoval informace o podniku a jeho úkolech, o odborné výkonné pracovníky, kteří vypovídali o svých pracovních činnostech, o pracovníka organizačního oddělení, který byl dotazován na organizaci podniku, o pracovníka obchodního oddělení a o pracovníka odpovědného za podnikové vzdělávání. Výsledky většiny rozhovorů byly konfrontovány s výpověďmi spolupracovníků, nadřízených a expertů. Pracovní úkoly se charakterizovaly pomocí popisu vykonávaných pracovních činností.

Dalším zdrojem poznatků bylo přímé pozorování interviewovaných osob v průběhu pracovního procesu a analýza pracovních postupů, kterých používali. Tato pozorování přinášela cenné poznatky o míře spolupráce s ostatními zaměstnanci, o překážkách v práci a o využívání různých pomůcek a pomocných prostředků.

Pro sestavení případových studií bylo využito i podnikové dokumentace, podkladů pro provádění pracovních činností, organogramů, popisů pracovních míst, podnikových směrnic apod.

S využitím známé pomůcky pro posuzování pracovních činností (*Kurz-Checkliste des Tätigkeits-Bewertung-Systems*) bylo možno klasifikovat zjištěné pracovní činnosti podle míry jejich komplexnosti, nároků na kognitivní a sociální dovednosti, požadavků týkajících se odpovědnosti a vzdělávání.

Případové studie se soustřeďovaly na postižení těchto skutečností: charakteristiky podniků, systém práce, aktuální úkoly, obchodování, změny pracovních úkolů a jejich očekávaný vývoj.

Charakteristiky podniků byly zpracovány převážně na základě výpovědí vedoucích pracovníků a studia podnikových materiálů, výročních zpráv, směrnic, informačních brožur apod.

Popis pracovního systému: Systém se týkal pracovních míst, pracovních úkolů, pracovních prostředků a pracovního prostředí. Součástí popisu tohoto systému byly informace o způsobech kooperace při plnění pracovních úkolů, o infrastruktuře podniku, o struktuře pracovních kvalifikací (základní kvalifikace, speciální kvalifikace, průřezové kvalifikace, inovované kvalifikace, profily povolání).

Jádrem případových studií byly popisy pracovních činností. Ty se sestavovaly na základě rozhovorů s jednotlivými pracovníky a na základě přímého pozorování pracovního procesu. Současně se uváděly poznatky o obtížích, které vznikají při plnění pracovních úkolů, o kvalifikačních požadavcích apod.

Informace o obchodních záležitostech podniků se týkaly především způsobů kooperace s jinými podniky a organizace odbytu.

Pro rozeznání vývoje kvalifikačních poznatků má zvláštní význam popis změn, k nimž dochází v pracovních úkolech. Ty jsou zřetelné tehdy, pokud se podaří sestavit jejich časové řady.

V závěrečných částech případových studií se formou tezí uvádějí poznatky týkající se očekávaných změn pracovních úkolů a důsledků, které mají pro kvalifikaci pracovníků, jak vyplynuly z analýz všech zjištění. ■

Pramen:

Gidion, Gerd – Kuwan, Helmut – Schnalzer, Kathrin – Waschbüsch, Eva: Spurensuche in der Arbeit. Ein Verfahren zur Erkundung künftiger Qualifikationserfordernisse. Bielefeld, Bertelsmann 2000. 295 s.

Uvedeným tématem se zabývají i tyto články Zpravodaje:

System včasného rozpoznání kvalifikačních požadavků **3/2001**

WIP 2000 **3/2001**

Německý systém včasného rozpoznání vývoje kvalifikací – úspěchy i selhání **2/2001**

Německý systém včasné identifikace vývoje kvalifikací **10/98**

Problémy vzdělávání v některých nástupnických zemích SSSR

Evropská nadace odborného vzdělávání v Turínu – ETF vydala zprávu o problémech vzdělávání a profesní přípravy v zemích, pro které je určen program pomoci Evropské unie Tacis. Jde o některé země, které byly dříve součástí Sovětského svazu.

Ve zprávě se konstatuje, že počet žáků, kteří vstupují do odborných škol, klesá. Více žáků projevuje zájem o všeobecné vzdělávání, protože pocítují nejistotu profesní perspektivy. Přesto však ve všech sledovaných zemích vychází z odborných škol více absolventů než ze škol všeobecně vzdělávacích.

Tak jako ve vyspělých evropských zemích, tak i ve sledovaných zemích poskytuje vyšší vzdělání lepší šanci uplatnit se na trhu práce. Souvislost mezi nezaměstnaností a nízkou úrovní vzdělání je patrná zejména v Ruské federaci. Tam je nezaměstnanost mladých lidí ve věku mezi 25 a 29 lety, kteří mají vyšší vzdělání, třikrát menší než ve skupině stejně lidí stejného věku s nízkou úrovní vzdělání. Na Ukrajině je situace poněkud příznivější, rozdíl mezi oběma sledovanými skupinami je 2 : 1 ve prospěch osob s vyšším vzděláním. Paradoxní zastoupení osob obou sledovaných skupin mezi nezaměstnanými je v Gruzii, kde je ve skupině osob s vyšším vzděláním 17 % nezaměstnaných, zatímco ve skupině s nižším vzděláním jen 11 %.

Všechny země, jimž je určen program Tacis, mají trvalé potíže s financováním vzdělávání. Při srovnání podílu výdajů věnovaných z hrubého domácího produktu na školství jsou mezi sledovanými státy značné rozdíly. Nejnižší je tento podíl v Gruzii, kde činí pouze 0,4 %, nejvyšší je v Bělorusku, v Moldávii a Uzbekistánu, kde dosahuje 7 %. Ještě méně prostředků se vydává na profesní přípravu (a jejich objem ve většině států klesá). V Gruzii se na profesní přípravu vynakládá pouze 0,05 % HDP, v Uzbekistánu 1,38 %. ■

Pramen: Lieber Allgemeinbildung als Berufsbildung. Cedefop INFO 3/2000, s. 3.

Doprovodný výzkum

Doprovodný výzkum – *Begleitforschung* – je v Německu běžně využíván jako nástroj, který má za cíl různým způsobem podporovat a sledovat účinnost opatření přijatých spolkovou vládou nebo jinými orgány. Provádějí ho na objednávku příslušné výzkumné ústavy, které na základě svých zjištění navrhnou i eventuelní korekce nebo doplňky sledovaných opatření. Pověření provedením doprovodného výzkumu je prestižní záležitostí a ústavy si jsou vědomy, že realizací takového výzkumu prokazují svou kompetentnost a společenskou užitečnost. Věnují proto velkou pozornost i zveřejnění výsledků výzkumu. Referují o nich v odborných časopisech a výzkumné zprávy vydávají v podobě dobře dokumentovaných knižních publikací.

Za příklad doprovodného výzkumu může sloužit výzkum prezentovaný Gabriele Marchlovou v publikaci *Ergebnisse der Begleitforschung zur Umsetzung der Artikel 7 und 9 des Sofortprogramms der Bundesregierung zum Abbau der Jugendarbeitslosigkeit 1999*.

Tento doprovodný výzkum sledoval způsob realizace dvou článků vládního programu, který přijala spolková vláda v roce 1998 s cílem snížit co nejrychleji nezaměstnanost mládeže. Jde o *Sofortprogramm der Bundesregierung zum Abbau der Jugendarbeitslosigkeit*. Vláda považuje za nezbytné poskytnout v rámci tohoto programu mladým lidem, kteří jsou nezaměstnaní nebo kteří jsou nezaměstnaností nejvíce ohroženi, kvalifikaci uplatnitelnou na trhu práce.

Program rozeznává dvě skupiny mladých lidí, jimž má být poskytnuta kvalifikace usnadňující jim uplatnění na trhu práce. Jednu skupinu tvoří ti, kteří nezískali žádnou kvalifikaci nebo mají kvalifikaci, pro niž nemohou nalézt uplatnění, ve druhé skupině jsou ti, kteří se z různých důvodů obtížně začleňují do společnosti a do pracovního procesu. Problematikou první skupiny mladých nezaměstnaných se zabývá článek 7 programu, problematikou druhé skupiny osob článek 9.

V článku 7 se uvádějí opatření, která mají dva cíle. Těm, kdo nemají žádnou profesní kvalifikaci, mají umožnit absolvovat část odborného vzdělání a získat tak určité dílčí kvalifikace, které by bylo možno certifikovat a v závislosti na tom uznávat na trhu práce. V tomto případě se hovoří o *Nachqualifizierung*. Těm, kdo mají kvalifikaci, kterou nemohou uplatnit, opatření uvedená v článku 7 otevírají cestu k získání dodatkových kvalifikací a k zhodnocení dosaženého vzdělání. Jde o *Zusatzqualifizierung*.

Článek 9 stanoví opatření, jejichž cílem je motivovat okrajové a problémové skupiny mladých lidí k tomu, aby usilovali o získání profesní kvalifikace, a vytvořit vhodné podmínky pro to, aby se mohli odborně vzdělávat způsobem, který by pro ně byl přijatelný. Jde o spojení zaměstnání s odbornou přípravou a s ohledem na to se toto opatření nazývá *Qualifizierung-Arbeitsbeschaffungsmaßnahmen, Qualifizierung- ABM*. V rámci zaměstnání je účastníkům poskytována profesní příprava, a to v rozsahu 30 – 50 % pracovní doby.

Doprovodný výzkum sledoval, jak se daří opatření uvedená v článcích 7 a 9 programu uskutečňovat a jaké přinášejí výsledky. Byl založen na šetření, při němž úřady práce, které jsou za realizaci programu odpovědné, odpovídaly na otázky zjišťující

- > jak se vybíraly skupiny účastníků programu,
- > podle jakých kritérií úřady práce volily vhodná opatření a jejich realizátory,
- > jak se dařila spolupráce v rámci vytvořených regionálních sítí,
- > jaké vznikly problémy při zajišťování úkolů programu,
- > jaké zkušenosti – kladné i záporné – získaly úřady práce, instituce zajišťující program a jeho účastníci,
- > jak jednotlivé skupiny účastníků přijímaly jednotlivá opatření,

> jaké jsou výsledky programu.

Pomocí analýzy zjištěných skutečností byla formulována doporučení, která měla jednak posílit kompetence těch, kteří program realizovali, jednak rozšířit pro následující léta soubor opatření o osvědčené inovativní postupy, které účastníci programu vypracovali a využili v roce 1999.

Uvedená publikace podrobně rozebírá jednotlivá zjištění a konkretizuje závěry výzkumu i návrhy na modifikaci postupu v dalších obdobích. Pro charakteristiku doprovodného výzkumu a jeho funkce, kterou jsme chtěli podat, však není nutné je uvádět. ■

Pramen:

Marchl, Gabriele: Ergebnisse der Begleitforschung zur Umsetzung der Artikel 7 und 9 des Sofortprogramms der Bundesregierung zum Abbau der Jugendarbeitslosigkeit 1999. Abschlussbericht. Bonn, Bundesinstitut für Berufsbildung 2000. 46 s.

*Uvedeným tématem se zabývá i tento článek Zpravodaje:
Okamžitý program boje proti nezaměstnanosti mládeže 9/2000*

Co nového v časopisech

Journal of Vocational Education and Training	
<p>GIBBS, P.T. Isn't Higher Education Employability? [Cožpak ve vysokoškolském vzdělávání neexistuje zaměstnatelnost?] Journal of Vocational Education and Training, 52, 2000, č.4, s.559-571. Lit.26. Autor se snaží vyhnout smíšení zaměstnanosti a ostatních širších cílů vzdělávání do jednoho pojmu vysokoškolského vzdělávání. Pokouší se rozlišovat mezi zaměstnatelností, jako jedním z výsledků vysokoškolského vzdělávání a dalšími aspekty osobního a občanského vývoje. Zachovává přitom termín kompetence, zpochybňuje však jeho spojení s profesionalizací jako primárním cílem vzdělávání.</p>	<p>WEST, John Higher Education and Employment: opportunities and limitations in the formation of skills in a mass higher education system. [Vysokoškolské vzdělávání a zaměstnání: možnosti a omezení vytváření dovedností v celkovém vysokoškolském systému.] Journal of Vocational Education and Training, 52, 2000, č.4, s.573-588. Lit.17. Dva alternativní přístupy k podpoře interakce mezi vysokoškolským vzděláváním a zaměstnáním: Posilování dovedností pro zvyšování všeobecné zaměstnatelnosti a spojení vysokoškolského studia s profesionalizací. Vztah mezi vysokoškolským vzděláváním a trhem práce ve Velké Británii.</p>
<p>SMITH, Robin - BETTS, Mick Learning as Partners: realising the potencial of work-based learning. [Učení se v partnerství: uvědomování si potenciálu učení založeného na práci.] Journal of Vocational Education and Training, 52, 2000, č.4, s.589-604. Lit.17. Význam partnerství mezi světem práce a vzděláváním ve znalostní ekonomice. Kvalitní partnerství je chápáno jako důležitá dimenze ve vývoji učících se organizací a celoživotního učení se ve vysokoškolském vzdělávání. Principy a kritéria úspěšného učení založeného na práci. Učení jako investice do budoucnosti.</p>	<p>DEISSINGER, Thomas The German 'Philosophy' of Linking Academic and Work-based Learning in Higher Education: the case of the 'vocational academies'. [Německá „filozofie“ spojování akademického učení s učením založeným na práci: případ profesních akademií.] Journal of Vocational Education and Training, 52, 2000, č.4, s.605-626. 2 obr., lit.50. Německý systém vysokoškolského vzdělávání. Transpozice duálního systému do vysokoškolského vzdělávání. Organizační struktura, pojetí vzdělávání a právní status profesních akademií (<i>Berufsakademien</i>). Postavení profesních akademií v Bádensku-Württembersku, Berlíně, Sasku a Durynsku. Speciální příprava a studium s „duálním charakterem“.</p>

<p>Journal of Vocational Education and Training</p> <p>MALLEY, Jeff - KEATING, Jack Policy Influences on the Implementation of Vocational Education and Training in Australian Secondary Schools. [Politické vlivy na realizaci odborného vzdělávání a přípravy v australských sekundárních školách.] Journal of Vocational Education and Training, 52, 2000, č.4, s.627-652. 4 tab., 1 obr., lit.54. Historie profesionalizace v australských školách od r. 1901. Vrchol v 60. letech. Strukturální reformy v 60. - 80. letech. Sektor TAFE (<i>Technical and Further Education College</i>). Nová profesionalizace a návrat sekundárních škol v letech 1992-2000.</p>	<p>HOLMES, Alison - MILLER, Stuart A Case for Advanced Skills and Employability in Higher Education. [Případová studie pokročilých dovedností a zaměstnatelnosti ve vysokoškolském vzdělávání.] Journal of Vocational Education and Training, 52, 2000, č.4, s.653-664. Lit.5. Případová studie pokročilých dovedností a zaměstnatelnosti (CASE) a role případových studií ve vysokoškolském kurikulu. Klíčové dovednosti a dovednosti zvyšující zaměstnatelnost ve vysokoškolském kurikulu.</p>
<p>FALLOWS, Stephen - WELLER, Gordon Transition from Student to Employee: a work-based programme for 'graduate apprentices' in small to medium enterprises. [Přechod od studenta k zaměstnanci: program založený na práci pro „učně - absolventy VŠ“ v malých a středních podnicích.] Journal of Vocational Education and Training, 52, 2000, č.4, s.665-685. 1 tab., lit.25. Projekt učňovství absolventů vysokých škol zahájený na Lutonské univerzitě ve Velké Británii. V programu se střídá práce na pracovišti a semináře rozvíjející dovednosti. Zaměstnavatelé zúčastnění v projektu mohou využít možnosti ohodnotit si potenciální zaměstnance. Hodnocení projektu z hlediska očekávání absolventů a zaměstnanců, přijímání NVQ a celoživotního učení.</p>	<p>ELSON-ROGERS, Sarah - WESTPHALEN, Sven-Age Funding Continuing Vocational Training in the European Union. [Financování další profesní přípravy v Evropské unii.] Journal of Vocational Education and Training, 52, 2000, č.4, s.687-707. 6 tab., 4 grafy, lit.21. Různé přístupy k financování další profesní přípravy v 9 členských státech EU. Údaje vypovídají o heterogenosti finančních struktur, ale také o posunu od státního financování k regulaci řízené poptávkou, ačkoliv v posledních 15 letech se zvýšily výdaje vlád, podniků a domácností. Snahy o redukci nákladů a hledání alternativních možností financování.</p>
Céreq Bref	
<p>MÉLIVA, Alexandre - CLOUE, Emilie La création des organismes de formation continue. Ou la difficile adaptation a un marché étroit. [Vytváření organizací pro další vzdělávání. Aneb nesnadné přizpůsobování omezenému trhu.] Céreq Bref, 2000, č.169, s.1-4. 1 obr. Ve Francii projevuje ročně 15 000 subjektů zájem o poskytování dalšího vzdělávání. Z nich začne tuto činnost vykonávat jen 1/3 a jen 1/7 je činných déle než jeden rok. Úspěšné jsou ty organizace, které jsou schopny reagovat na potřeby těch, kdo je financují. Zpravidla jde o zařízení, v nichž není další vzdělávání hlavním předmětem podnikání. Jen 12 % vedoucích těchto organizací má zkušenosti se vzděláváním. Většinou jde o organizace v majetku jednotlivců, menšina má status akciových společností a společností s ručením omezeným. Další vzdělávání organizují i různá sdružení, jejichž hlavním úkolem je poskytovat sociální služby. Malá stabilita institucí nabízejících další vzdělávání problematizuje funkčnost zákona.</p>	<p>BORDIGONI, Marc Les jeunes sortis de l'école sans diplome face aux risques d'exclusion. [Mladým lidem opouštějícím školu bez diplomu hrozí nebezpečí sociálního vylučování.] Céreq Bref, 2001, č.171, s.1-4. Mladí lidé, kteří neukončí úspěšně školní vzdělávání mají častěji obtíže na trhu práce. Někteří z nich však jsou schopni nalézt zaměstnání a integrovat se do společnosti. Sledují se sociální charakteristiky jednotlivých kategorií neúspěšných absolventů škol a způsoby jejich začleňování do společnosti. Poukazuje se na vliv konjunktury na situaci neúspěšných absolventů.</p>

Nové knihy v knihovně

Bakalář, Petr: **Psychologie v otázkách a odpovědích.** Cvičení pro rozvoj psychologického uvažování, schopnosti pozorovat a klást si neobvyklé otázky. 1.vyd. Praha, Portál 1999. 159 s. 24 870

- Pelikán, Jiří: **Výchova pro život**. Praha, ISV 1997. 108 s. 24 879
Respektování osobnosti dítěte by především nemělo znamenat plné podřízení se mu. V některých školách, které hledají alternativní přístupy k výchově a vzdělání, natolik akcentují přizpůsobení celého systému práce dětem, že zapominají na samotný smysl výchovně vzdělávacího procesu.
- Vališová, Alena a kol.: **Autorita ve výchově**. Vzestup, pád nebo pomalý návrat. 24 877
 Praha, Karolinum 1999. 185 s.
V čem spočívá, že se člověk dokáže odměňovat a trestat sám? Ve starší introspekcionalisticky orientované psychologii se v tomto smyslu hovořilo o svědomí. Vnitřní hodnota chování však pracuje také ve směru pozitivním (uspokojování, hrdost).
- Belz, Horst – Siegrist, Marco: **Klíčové kompetence a jejich rozvíjení**. Východiska, metody, cvičení a hry. [Kursbuch Schlüsselqualifikationen.] Praha, Portál 2001. 375 s. 24 875
Ultrakrátká a krátkodobá paměť se dají srovnat s velkými za sebou následujícími trychtýři. Prověřují, zda vše, co bylo přijato, je podstatné, zajímavé, výhodné nebo užitečné. Oddělují příslovečné plevy od zrna. Dospějí-li k poznatku, že to, co bylo nabídnuto, není zajímavé, padne rozhodnutí: vyslechnou – zapomenout.
- Hartl, Petr: **Kompedium pedagogické psychologie dospělých**. 1.vyd. 24 878
 Praha, Karolinum 1999. 231 s.
Učení je proces, který sám o sobě není pozorovatelný. Výsledek učení může být zjišťován jedině porovnáním vstupu a výstupu, tedy prostřednictvím toho, co člověk říká nebo dělá před začátkem a po skončení učení.
- Mužik, Jaroslav: **Profesní vzdělávání dospělých**. 1.vyd. Praha, Codex 2000. 200 s. 24 868
Osvěta je zaměřena pomocí při rozhodování pomocí komunikace. V západních zemích je rozšířena zejména zemědělská osvěta, zdravotnická osvěta a spotřebitelská osvěta.
- Výuka cizích jazyků na prahu nového století II**. 1. vyd. 4809 B
 Ostrava, Ostravská univerzita 2000. 167 s.
Učitelovo místo se ve třídě neztrácí, ale spíše mění. Díky informacím v paměti počítačů se stává navigátorem v jejich množství a koordinátorem úsilí žáka ve zvládnutí jazyka.
- Bartlová, Sylva: **Vybrané kapitoly ze sociologie medicíny**. 4. doplněné vyd. 4797 B
 Brno, Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví 1999. 125 s.
Ze sociologického hlediska je pacient nejčastěji označován jako jedinec nacházející se ve zvláštní situaci, neboť jeho nemoc mu brání vykonávat společenské funkce, jež by za normálních okolností plnil.
- Viceník, Petr – Kadlec, Miroslav – Petrovič, Pavel: **Možnosti tvorby a využívání vzdělávacích modulů zaměřených na informační technologie**. Srovnávací studie.
 Praha, Národní ústav odborného vzdělávání 2001. 28 s., 2 příl.
 Vydáno v rámci projektu Škola 2001 – Rozvoj osobnosti v informační společnosti (listopad 1998 – duben 2001). Koordinátor projektu: Stanislav Melichar, Vyšší odborná škola a Střední průmyslová škola Šumperk. *Též anglicky.*

EURYDICE

- Foreign Language Teaching in Schools in Europe**. [Vyučování cizím jazykům ve školách v Evropě.] Brussels, EURYDICE – The Information Network on Education in Europe 2001. 372 s. *Též francouzsky.*
- Profile of ... Foreign Language Teaching in Schools in Europe**. Brussels, EURYDICE – The Information Network on Education in Europe 2001. 27 s.
Stručný výťah z výše uvedené publikace. Též francouzsky a německy.
- Profile of ... Financing and Management of Resources in Compulsory Education**. Trends in national policies. [Výtah z ... Financování a hospodaření se zdroji v povinném vzdělávání. Trendy v politice jednotlivých zemí.] Brussels, EURYDICE – The Information Network on Education in Europe 2001. 24 s. Key topics in education in Europe. Volume 2. *Též francouzsky.*

Zpravodaj	Odborné vzdělávání v zahraničí (do roku 2000 Zpravodaj VÚOŠ)
❖	Vydavatel: Národní ústav odborného vzdělávání – Anna Konopásková Weilova 6, 102 00 Praha 10 – Hostivař. Tel. 7486 22 51, fax 7486 33 80. E-mail: konopask@nuov.cz Vydávání povoleno MK ČR pod č. registrace E 10679.